



Алматыдағы Кеңсе

ОРТАЛЫҚ АЗИЯ ЕЛДЕРІ

Біріккен Ұлттар Ұйымының
білім, ғылым және
мәдениет мәселелері
жөніндегі ұйымы

Тұрақты
Даму
Мақсаттары

ТАЛДАМАЛЫҚ ЖАЗБА

ОРТАЛЫҚ АЗИЯДАҒЫ ТҰРАҚТЫ ДАМУ МҮДДЕСІНДЕГІ БІЛІМ БЕРУ

Кіріспе

Тұрақты даму мақсаттары (ТДМ) "біздің планетамызды қорғау арқылы өркендеуді насихаттаудың" өршіл және әмбебап бағдарламасын анықтады.¹ Климаттың өзгеруі, демографиялық өзгерістер және артып келе жатқан теңсіздік сияқты жаһандық мәселелер тұрақты қоғам қалыптастыру үшін жаңа дағдыларды, құндылықтарды және тәсілдерді құруды талап ететін ойымызды өзгертіп түрлендіруге шақырады.² Сондықтан тұрақты өмір басымдыққа айналды, ал тұрақты даму мүддесіндегі білім беру (ТДБ) келесі ұрпақты жақсы болашақты қалыптастыруға дайындау үшін өте маңызды болып табылады.

ТДБ – бұл өзін жақсы тұсынан танытқан тәсіл, ол «... білім алушыларға экологиялық тұтастықты, экономикалық өміршеңдікті және қазіргі және болашақ ұрпақ үшін әділ қоғамды қамтамасыз ету үшін саналы шешімдер мен жауапты шаралар қабылдауға мүмкіндік береді».²

Сонымен қатар, ТДБ барлық белгіленген 17 ТДМ-на қол жеткізу үшін өте маңызды. ТДБ да, жаһандық азаматтық рухындағы (ЖАР) Білім де 4-ТДМ жетінші міндетінде тікелей көрсетілген, әдетте 4.7-ТДМ деп аталады және ЮНЕСКО-мен екі қосымша тәсіл ретінде қарастырылады.² Бұл үшін оқыту мен оқудан бұрын студенттерге **когнитивті, әлеуметтік-эмоциялық және мінез-құлық аспектілері** шеңберінде тұрақты даму үшін білім, дағдылар, тәсілдер мен құндылықтарды алуға мүмкіндік беретін міндеттер қою керек.³

ТДБ - бұл жаңа термин немесе пән емес, бұл өмір салты, ойлау тәсілі, философия. Ол оқушыларды тұрақты қоғам қалыптастыруға белсенді қатысуға дайындауға бағытталған.⁴

Тұрақты даму үшін қажетті құзыреттер

Тұрақты даму саласындағы жаңа Күн тәртібі немесе 2030 жылға дейінгі кезеңге арналған Күн тәртібі білім беру жүйелерінен "көлденең құзыреттіліктерді" ескеруді талап етеді⁵, олар оқушыларға тұрақты өмір сүруге, негізделген шешімдер қабылдауға және олардың әрекеттері үшін жауап беруге мүмкіндік береді. Оларға эмпатия, сыни тұрғыдан ойлау, медиа және ақпараттық сауаттылық, өзін-өзі талдау және мәселелерді шешу жатады. ТДМ жетістіктері аясында ЮНЕСКО тұрақты даму үшін көлденең құзыреттерді дамытуды ұсынды.² Мысалы, жүйелік ойлау білім алушыларға күрделі қатынастар мен жүйелерді тануға және түсінуге мүмкіндік береді,



1 United Nations. Nd. *The Sustainable Development Agenda*.

2 UNESCO. 2017. *Education for Sustainable Development Goals: learning objectives*.

3 UNESCO. 2015. *Global Citizenship Education. Topics and Learning Objectives*.

4 UNESCO Almaty. 2018. *Regional Synthesis Review on Education for Sustainable Development and Global Citizenship Education in Central Asia*. (Unpublished).

5 Бұл құзыреттерге сілтеме жасау үшін әртүрлі терминдер қолданылады: негізгі құзыреттер, күрделі құзыреттер немесе көлденең құзыреттер, XXI-ғасыр дағдылары, когнитивті емес дағдылар және т.б. ЮНЕСКО негіздемелік бағдарламасы туралы ақпарат. қар. "Трансверсальды құзыреттерді бағалау" ЮНЕСКО баяндамасы.

белсенді көзқарас оларға болашақты дамытудың көптеген нұсқаларын түсінуге және бағалауға мүмкіндік береді, ал нормативтік құзыреттілік адамның іс-әрекетінің негізінде жатқан нормалар мен құндылықтарды көрсетуге мүмкіндік береді. Стратегиялық құзыреттілік, керісінше, білім алушыларға тұрақты сипаттағы инновациялық әрекеттерді бірлесіп әзірлеуге және жүзеге асыруға мүмкіндік береді.²

Тұрақты даму үшін құзыреттер	
• Стандартты нормалар	• Сыни тұрғыдан ойлау
• Жүйелі ойлау	• Өзін-өзі талдау
• Ескертпелі пайым	• Стратег. құзыреттілік
• Норм. құзыреттілік	• Мәселелерді шешу
• Ынтымақтастық	

ЮНЕСКО рөлі

ЮНЕСКО «Ерлер мен әйелдердің санасына әлемді жеткізу» ұраны оның ұзақ тарихында әлем біліміне, бірге өмір сүруге үйретуге, ТДБ мен ЖАР-ға қатысты әртүрлі бастамалар көрініс табады – мұның бәрі біртұтас көзқарастың қалыптасуына ықпал етеді. Білім беру және 4-ТДМ іске асыру саласындағы жетекші мекеме бола отырып, ЮНЕСКО ТДБ-ді жанандық деңгейде ілгерілетуде және халықаралық қоғамдастық тарапынан міндеттемелерді орындауға жәрдемдесуде маңызды рөл атқарады⁷. БҰҰ жариялаған ТДБ онжылдығынан кейін (2005-2014)⁸ ЮНЕСКО ТДБ бойынша іс-қимылдардың жанандық бағдарламасын (ЖПД) жүзеге асыруға кірісті⁹, ол қызметтің басым бағыттары шеңберінде ТДБ бағдарламаларының ауқымын кеңейтуге және жеделдетуге бағытталған.

ЖАР қызметінің басым бағыттары
1) Ілгерілету саясаты
2) Оқыту және білім беру ортасын жетілдіру
3) Оқытушылардың әлеуетін арттыру
4) Жастардың мүмкіндіктерін кеңейту және жұмылдыру
5) Жергілікті деңгейде тұрақты шешімдерді жеделдету

Ол сондай-ақ келесі мақсаттарды ілгерілетуге бағытталған екі негізгі мақсат арқылы 2030 жылға дейінгі Күн тәртібінің жаңа бағытын қолдайды:

1. Білім алушыларға тұрақты болашаққа үлес қосуға мүмкіндік беретін білім, дағдылар, құндылықтар және қатынастар.

2. Тұрақты дамуға ықпал ететін күн тәртібі, бағдарламалар мен іс-шаралар.

2019 жылы ЖАР аяқталуына байланысты, қазіргі уақытта ЮНЕСКО ТДБ жаңа жетекші бағдарламасын дайындап жатыр, ол ТДМ жетістігімен тікелей байланысты болады.

6 UNESCO. 1996. *Learning: the treasure within*.

7 Оларға Жоғары білім беру саласындағы халықтық білім беруді тұрақты дамыту туралы шарт (2012 ж.), БҰҰ КӨНК 6-бабы, Доха жұмыс бағдарламасы (2012 ж.), КС 20 Министрлердің Лима декларациясы (2014 ж.), КС 21 Париж келісімінің 12-бабы (2015 ж.) жатады.

8 DESD деп аталатын онжылдық білім беруді анағұрлым тұрақты адамзат қоғамын құрудың негізі ретінде насихаттау, білім беру жүйесінің барлық деңгейлерінде тұрақты дамуды қамтамасыз ету, халықаралық ынтымақтастықты нығайту және оқытудағы инновациялық әдістермен, тұрақты даму бағдарламалары мен саясаттарымен алмасу мақсатында жарияланды.

9 Қосымша ақпарат алу үшін ЮНЕСКО-ның Тұрақты дамудың жанандық білім беру іс-қимыл бағдарламасына арналған бетін қараңыз.

Орталық Азия елдері

Өңірде байқалған жағдайлар ТДБ артып келе жатқан өзектілігін көрсетеді. Ең алдымен, Орталық Азияның географиялық ерекшеліктері оны әсіресе осал етеді. Бұл экстремалды климаттық жағдайларға да қатысты (қатты суық және қатты ыстық), шөлейттену, судың жетіспеушілігі, шамадан тыс мал жаю, шамадан тыс суару және топырақ эрозиясы, радиоактивті қалдықтар мен құйрықтар соңғы жылдары үлкен алаңдаушылық туғызды³. Екіншіден, Кеңес Одағы ыдырағаннан

кейін және нарықтық экономикаға көшкеннен кейін Орталық Азия елдері негізінен табиғи ресурстар мен пайдалы қазбаларды өндіруге сүйенді³, бұл қоршаған ортаның ластануы мен деградациясына алып келеді. Үшіншіден, Орталық Азияның жас халқы тез өсіп келеді және білім болашақ көшбасшылардың осы буынын жанандық мәселелерді шешуге дайындау үшін өте маңызды.

Дегенмен, Орталық Азияда ТДБ ілгерілету үшін көптеген

мүмкіндіктер бар. Еуропа мен Азия арасында стратегиялық орналасқан аймақ ТДБ екі аймақтық бағытына да қатысудың бірегей мүмкіндігіне ие. Соңғы жылдары білім беру жүйесінде, әсіресе оқу бағдарламаларының мазмұнын жаңғырту тұрғысынан айтарлықтай реформалар жүргізілді. Дегенмен, бұл реформалардың қандай көлемде трансверсальды құзыреттіліктерді, сондай-ақ оларды сыныпта оқыту және оқыту әдістері арқылы беруге мүмкіндік беретін педагогикалық дағдыларды қамтитыны әлі белгісіз. Бұл тұрғыда мұғалімдер мен педагогтерді өзгерістің негізгі агенттері ретінде тарту өте маңызды болады.

ТДБ енгізу мәселелері

Орталық Азиядағы білім беру жүйесіне ТДБ енгізу үшін бірқатар негізгі мәселелерді бөліп көрсетуге болады. Біріншіден, ТДБ ұлттық саясатта немесе құқықтық құжаттарда жеткілікті түрде көрсетілмеген, бұл басымдықты міндет ретінде ТДБ пайымының немесе қабылдаудың болмауын білдіреді. Екіншіден, **оқу бағдарламалары** Орталық Азия елдерінде, әдетте, академиялық мазмұнға бағытталған және қазіргі уақытта ТДБ саласындағы тұжырымдамалар мен құзыреттерді ескермейді. Үшіншіден, **педагогтер** өңірде ТДБ-ге ықпал ететін трансверсальды құзыреттер мен педагогикалық тәсілдерге қатысты білімнің жетіспеушілігіне тап болады. Мұғалімдер делдал емес, ақпарат таратушы ретінде әрекет етуді жалғастырғанда, есте сақтау үрдісі жалғасып келеді. Сонымен бірге, Орталық Азия елдері саясат пен оқу бағдарламалары деңгейінде елеулі реформалар жүргізген кезде, бұл реформалар әрдайым мұғалімдерге қатысты бола бермейді, дегенмен, олар осы саяси реформаларды сыныпта жүзеге асырудың негізгі қатысушылары болып табылады. Соңында, ТДБ тұжырымдама және тәсіл ретінде, сондай-ақ ТДБ-ді білімге біріктіру үшін маңызды болып табылатын трансверсальды құзыреттер бағалауда тиісті түрде көрсетілмейді немесе жете бағаланбайды, демек, басым білім беру нәтижелері ретінде жеткіліксіз танылған.

Сондай-ақ Орталық Азиядағы ОУР-мен байланысты өзекті мәселелерді түсінуде ескеру қажет кейбір кеңірек факторлар бар.

Оқу орындарына "жалпы институционалдық тәсілдің" бір бөлігі ретінде ТДБ қосудың нақты қажеттілігі бар.

Мысалы, тұрақты даму әдістерінің маңыздылығын қаржыландыру, инфрақұрылым және адами ресурстар сияқты басқа әкімшілік мәселелермен қатар қоя отырып. Ол үшін инфрақұрылымды, материалдар мен әдістемелерді қалыптастыру кезінде ТДБ ескеретін жаңа тәсіл қажет. Еңбек саласына келетін болсақ, білім беру бағдарламаларының мазмұны мен еңбек нарығының қажеттіліктері арасында айқын алшақтық бар. ТДБ-ге негізделген тәсіл білім алушыларға өмір сүруге де, жұмыс істеуге де қажетті дағдыларды қамтамасыз етуге көмектеседі.

Орталық Азиядағы ТДБ

Дегенмен, Орталық Азияда перспективалы тәжірибелерді қолдану мысалдарын табуға болады. **Қазақстанда** Назарбаев Зияткерлік мектептерінде (НЗМ) ТДБ-ді ерте жастан бастап насихаттайтын бірқатар бастамалар бар. Оларға танымдық қасиеттерден басқа, балалардың рухани, адамгершілік, әлеуметтік және жеке дағдыларын дамытуға бағытталған мектепке дейінгі дайындық бағдарламасы кіреді. Жалпы алғанда, НЗМ мектептері сонымен қатар үш тілде білім беру мен оқытудың заманауи әдістерін қолдануға арналған эксперименттік платформаны ұсынады, сонымен бірге олардың және басқа мәдениеттердің құрметіне шақырады. ЮНЕСКО клубтары мен қауымдастырылған мектептердің қазақстандық желісі түрлі іс-шараларды өткізу арқылы ТДБ және ЖАР тұжырымдамаларын өте белсенді түрде біріктіреді және ілгерілетеді.

Қырғызстанда техникалық және кәсіптік білім (ТЖКБ) Ұлттық тұрақты даму стратегиясының негізгі бөлігіне айналды. ТЖКБ бағдарламалары мен еңбек нарығының қажеттіліктері арасындағы алшақтыққа байланысты елдегі ТЖКБ қолжетімділігі мен сапасын жақсарту үшін айтарлықтай күш жұмсалды. 2018 жылы ТЖКБ мекемелерінде тұрақты даму мақсатында оқытуға біртұтас тәсілді қалай іске асыруға болатынын зерделеу бойынша зерттеу¹⁰ жүргізілді және кейбір кәсіптік лицейлерде тұрақты даму қағидаттары кейбір пәндер бойынша енгізіліп жатыр.

Оқу бағдарламаларын реформалаудағы өзгерістер **Тәжікстанда** сондай-ақ ТДБ тәсілін жүзеге асырудағы ілгерілісті көрсетеді. Қазіргі уақытта бағдарлама жалпы адамзаттық құндылықтарды түсіну және даму процесінде табиғат, адамзат және қоғам арасындағы үйлесімділік сияқты оқу мақсаттарын қамтитын экологиялық білімге бағытталған.³ Сонымен бірге, ел өзінің білім беру стратегиясы шеңберінде құзыреттілікке негізделген оқу бағдарламасын әзірлеу үстінде. Стратегия әлі қабылданбағанымен, трансверсальды құзыреттіліктерді бірінші орынға қоюға қатысты перспективалы болып көрінеді.

2011 жылы **Өзбекстанда** Тұрақты даму мүддесі үшін білім беру тұжырымдамасы қабылданды, бұл мемлекеттің ұлттық білім беру стратегиясының негізгі бөлігі болып табылады.

10 Зерттеуді Қоршаған ортаны қорғау және орман шаруашылығы жөніндегі мемлекеттік агенттік және Қырғызстандағы ТДБ өңірлік сараптама орталығы "Шығыс Еуропадағы тұрақты даму" деп аталатын Еуропалық бқыту қорының (ЕФО) бағдарламасы үшін жүргізді.

Ол ТДМ үшін нақты директиваларды қамтиды, атап айтқанда, үкіметтік деңгейдегі үйлестіру мен ынтымақтастықтың жетілдірілген тетіктері, сондай-ақ жақсартылған құқықтық және институционалдық негіздер. Онда сондай-ақ педагогтер мен олар болуға дайындалып жатқандардың әлеуетін ТДБ саласында алдын ала және жұмыстан қол үзбей даярлау арқылы дамытудың, сондай-ақ 3-ТДБ мұғалімдердің жаңа буынын құру үшін сыныптағы оқу бағдарламалары мен педагогикалық әдістер арқылы ТДБ қағидаттарын іске асырудың маңыздылығын атап көрсетеді.³

ТДБ-ді әлемде қолданудың сәтті тәжірибесінің мысалдары

Әлемнің басқа бөліктеріндегі қызықты мысалдар да шабыт көзі болып табылады. ТДБ-ді **Коста-Рикадағы** ұлттық саясатына енгізу тәжірибесі әсіресе сәтті болып табылады.¹¹ **Грецияда** Білім министрлігі мұғалімдерді жұмыстан қол үзбей даярлау үшін бүкіл ел бойынша 46 экологиялық білім беру және тұрақты даму орталықтарын құрды.² **Индонезияда** ЮНЕСКО-ның "Жасыл мектептер" пилоттық жобасы 20 мектеп пен 500 оқушыны қамтыды, оның міндеттеріне "қоқыс жәшіктері" мен мектеп компостын құру және "мінез-құлықты өзгерту" сессияларын өткізу арқылы қайта өңдеуді ынталандыру кіреді. Аймақтық деңгейде **Оңтүстік-Шығыс Азия елдерінің Білім министрлерінің ұйымы** (SEAMEO) мұражайларда әңгімелеу және табиғи немесе мәдени жағдайларда оқыту сияқты әдістерді қолдану арқылы ТДБ мәселелерін шешу бойынша әртүрлі іс-шараларды бастады. Жаһандық деңгейде **«HundrEd»** жобасы (Финляндия) тұрақты дамуға байланысты педагогикалық инновациялармен бөліседі, **«Reggio Emilia»** тәсілі (Италия) ашық оқу ортасы арқылы шығармашылық дамуды насихаттайды, ал **«Escuela Nueva»** моделі (Колумбия) 16 елде трансверсальды құзыреттілікті ілгерілету үшін дәстүрлі сыныптық оқытуды өзгертеді.

ЮНЕСКО не істейді?

Жаһандық деңгейде ЮНЕСКО техникалық қолдау көрсету, сараптамалық білім беру, сондай-ақ ТДБ тұжырымдамасы мен әдіснамасын әзірлеуге жәрдемдесу бойынша жұмыс істейді. ТДБ бойынша іс-қимылдың жаһандық бағдарламасы ЮНЕСКО-ның 2030 жылға дейінгі кезеңге арналған күн тәртібін жүзеге асыруға жәрдемдесу жөніндегі жетекші бағдарламасы болып табылады. Ол бүкіл әлем бойынша ТДБ-ге қызығушылық танытатын 90 негізгі тараптан тұратын бірқатар серіктестік желілерді қамтиды, олардың ауқымы кең және ТДБ-ге жаңалық енгізу мүмкіндігі бар.¹² **Өңірлік** және **субөңірлік** деңгейлерде ЮНЕСКО ынтымақтастық, сондай-ақ ТДБ саласындағы тәжірибе және практикалық әзірлемелермен алмасу платформасын ұсынады. Орталық Азияда ЮНЕСКО Алматы Кластерлік Бюросы бірқатар бастамалар жүргізді, атап айтқанда, **«Орталық Азиядағы тұрақты даму мұғалімдерден басталады»**, мақсаты - педагогикалық оқу орындарындағы институционалдық өзгерістерді бастау және субөңірдегі мұғалімдердің әлеуетін нығайту.¹³ **Ұлттық** деңгейде ЮНЕСКО саяси ұсыныстар береді,

11 UNESCO. 2014. *Shaping the Future we Want. UN Decade of Education for Sustainable Development (2005–2014)*.

12 UNESCO Nd. 2014. *Global Action Programme on Education for Sustainable Development*.

13 UNESCO. 2017. *Central Asia: Sustainability Begins with Teachers*.

білім беру жүйесіне ТДБ енгізу ісінде мүше мемлекеттердің әлеуетін арттырады және техникалық көмек көрсетеді. Қазақстанда ЮНЕСКО-ның Алматы Кластерлік Бюросы ЮНЕСКО-ның арнайы сайттары (биосфералық қорықтар, геопарктер және мәдени мұра) арқылы ТДБ-ді ілгерілетумен айналысады, бұл ретте, Қырғызстанда тұрақты даму мүддесінде құзыреттерді кеңінен енгізу үшін онлайн-курс әзірленуде.

Институционалдық деңгейде ЮНЕСКО сондай-ақ жалпы институционалдық тәсілді ілгерілетуге ықпал ете алады, сондай-ақ педагогикалық оқу орындарындағы негізгі құзыреттер арқылы ТДБ-ді кеңінен енгізу жөніндегі жұмысқа қатыса алады. Жеке деңгейде ЮНЕСКО оқытушылар мен білім алушыларға өз тәжірибесін ұсына отырып, **ТДБ-мен байланысты** жобаларды іске асыру барысында немесе ОУР саласындағы негізгі құзыреттерді жеке дамыту арқылы болсын, әлеуетті арттыруды қолдайды.

Саяси ұсыныстар

Орталық Азия елдерінің ТДБ енгізу бағытында жұмыс істеуінің бірнеше жолы бар, соның ішінде ұлттық саясат пен құрылым, оқу бағдарламасы, педагогикалық тәсілдер мен бағалау, сондай-ақ жалпы институционалдық көзқарасты ілгерілету арқылы. Пікірталастарды ынталандыру, ақпаратқа қол жетімділікті арттыру және негізгі серіктестердің қолдауына ие болу үшін жалпы жұртшылықтың ТДБ туралы хабардарлығын арттыру өте маңызды болып табылады. Сондықтан, осы көзқарасты қолдайтын саяси ұсыныстар елдерден білім беру жүйесінің барлық деңгейлерінде ТДБ қосу бойынша жұмысты талап етеді:

1. **Саясат:** ұлттық саясат, бағдарламалар мен бастамалар шеңберінде - жеке сектормен, жергілікті қауымдастықтармен, ғалымдармен және азаматтық қоғаммен консультацияда ТДБ-ді көрсету.
2. **Оқу бағдарламалары:** оқу материалдарының өзектілігі мен дәлдігін қамтамасыз ету және олардың ТДМ-мен байланысты **оқу мақсаттарын** жүзеге асыру үшін барлық оқу жоспарларының мазмұнына, әсіресе көлденең құзыреттер арқылы ТДБ қосу.¹⁴
3. **Педагогтер мен әдістемелерді дайындау:** оқу және әдістемелік материалдардың ТДБ және трансверсальді құзыреттіліктерді көрсетуін қамтамасыз ету, мұғалімдерді инновациялық педагогикалық тәсілдерді енгізуге дайындау және субөңірдегі білім беру саласындағы мамандар арасында идеялармен, тәжірибелермен және тәжірибелермен¹⁵ алмасуға жәрдемдесу.
4. **Сыныптағы жұмыс:** оқытудың және оқытудың инновациялық әдістері, тұрақты даму практикасы және оң оқу ортасын құру арқылы сыныптағы ТДБ-ді өзектендіру.

¹⁴ Мұнда азаматтық тәрбие, адам құқықтары бойынша білім беру, халықаралық түсіністік білімі және т.б. сияқты байланысты салаларда жұмыс істеу тәжірибесі де пайдаланылуы мүмкін.

¹⁵ ЮНЕСКО-ның қамқорлығымен Халықаралық түсіну мақсатында Азия-Тынық мұхиты білім беру орталығы басқаратын ЮНЕСКО-ның жаһандық ауқымдағы азаматтық негіздерін оқыту ақпараттық орталығы мұғалімдерге әртүрлі нұсқаулықтар береді.

5. **Жалпы институционалдық тәсіл:** ТДБ қағидаттарына сәйкес мектеп инфрақұрылымының стандарттарын (мысалы, энергияны үнемдейтін ғимараттар мен эко-лагерьлер) белгілеу, материалдық-техникалық базаны (мысалы, зертханалар, жабдықтар, Интернетке қосылу) жаңғырту және ТДБ-ге дайындалу үшін әдіснамалық базаны әзірлеу арқылы, мектеп бағдарламалары мен оқу материалдарының көмегімен ТДБ-ге ықпал ететін оқу ортасын құруға мектеп басшыларының тілегі мен дайындығын қамтамасыз ету.

6. **Бағалау:** когнитивті, әлеуметтік-эмоциялық және мінез - құлық салаларында - білім беру жүйелеріне интеграциялануы, сыныпта ұсынылуы және оқу нәтижелерін бағалауға қосылуы үшін ТДБ-ге қатысты көлденең құзыреттерді тану және бағалау.⁴



Субаймақтық деңгейде ТДБ туралы хабардарлықты арттыруға да ықпал етуі мүмкін:

- Тұрақты дамуға қатысты жұртшылықтың хабардарлығы мен ағартушылығын арттыру мақсатында ұлттық ақпараттық-насихаттау науқанын өткізу.
- Жастарды ТДБ-ді ілгерілетудің негізгі құралы ретінде пайдалану. Өзінің пайымы мен күш-жігерінің арқасында жастар көшбасшылары мен желілері тұрақты дамуды қамтамасыз ету жөніндегі жұмыста инновациялық шешімдердің көзі бола алады.¹⁶
- Тәжірибе, практика мен ресурстармен алмасу үшін ашық қолжетімділіктің субөңірлік платформасын құру, ТДБ бойынша сарапшылардың субөңірлік дерекқорын іске қосу және субөңірлік семинарларды ұйымдастыру арқылы ТДБ бойынша білім алмасуды қолдау.
- Үкіметтер, халықаралық ұйымдар, азаматтық қоғам, университеттер және жеке секторды қоса алғанда, 17-ТДМ сәйкес әртүрлі даму серіктестері арасындағы екіжақты және көпжақты байланыстарды дамыту сияқты ТДБ-ді ілгерілету үшін серіктестік қатынастарды нығайту.

¹⁶ ЮНЕСКО. 2016. *Schools in action, global citizens for sustainable development: a guide for students.*